

Trobada de Dones
Calaceit va acollir el 6 de març la primera reunió comarcal de dones del Matarranya.

Animació cultural a Vall-de-roures
El 24 de febrer es va presentar el Projecte Educatiu que difon la cultura en català a les escoles de la Franja.

Entrevista a Francesc Serès
L'escriptor saidinès, que acaba de rebre el Premi Octavi Pellissa, ens parla dels seus projectes.

Revista de les Comarques Catalanoparlants d'Aragó

2,30 €

Any 6 • núm. 45 • La Franja, març de 2005

Mestres a l'Alguer

EDITA:

INICIATIVA CULTURAL
DE LA FRANJA
Associació Cultural del Matarranya
C/ Pla, 4, 44610 Calaceit, Tel. 978 85 11 52
A/e: associacio@matarranya.com
Consells Locals de la Franja
Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
Apartat de Correus 116, Fraga (Baix Cinca)

DIRECTOR:

Màrio Sasot

CAP DE REDACCIÓ:

Josep Galan

GESTIÓ I ADMINISTRACIÓ:

Hipòlit Solé

REDACCIÓ:

Enric Algars, Antoni Bengochea,
Lluís Rajadell i Pasqual Vidal
(el Matarranya).
Jaume Casas i Josep Labat
(el Baix Cinca).
Anna Enjuanes i Aleix Castellnou
(la Llitera i la Ribagorça).
Carme Messeguer (PPCC).

OPINIÓ:

Susanna Barquín, Esteve Betrià,
Tomàs Bosque, Josep A. Carrégal,
Miquel Estaña, Joaquim Montclús,
Josep Puche, Francesc Ricart,
Francesc Serès, Carles Sancho,
Ramon Sistac i Carles Terès.

CORREU ELECTRÒNIC:

temps@wanadoo.es

SUBSCRIPCIONS I PUBLICITAT:

974 47 19 93 / 93 805 02 70

MAQUETACIÓ:

Isabel Calaf • icalaf@wanadoo.es

IMPRESSIÓ i PRODUCCIÓ:

Gràfiques del Matarranya, SL
grafiques@matarranya.com

DIPÒSIT LEGAL: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

EN VENDA A:

Albelda
Estanc Conchita
Calaceit
Papereria Abàs
El Torricó
Llibreria Pilarín
Fraga
Llibreria Badia, Llibreria Cabrera
Girona
Llibreria Les Voltes
Lleida
Llibreria de la Generalitat
Mequinensa
Papereria González
Reus
Llibreria Gaudí
Saidí
Llibreria Panadés
Saragossa
Llibreria Càlamo
Pza. San Francisco, 4.
Tel. 976 55 73 18
Tamarit
Estanc Patrito
Tortosa
Llibreria El Temple
Vall-de-roures
Llibreria Serret

El seny valencià s'imposa finalment

Després d'anys i més anys de baralles per la llengua al País Valencià, que només han servit per a accelerar la castellanització dels mateixos valencians, finalment s'ha imposat allò que ja era evident des del principi: que català i valencià són la mateixa llengua. Això és el que ha estat declarat en un dictamen emès el nou de febrer d'enguany per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), la màxima autoritat que reconeix la Generalitat Valenciana en les qüestions de la llengua, i que diu literalment: *la llengua pròpia i històrica dels valencians és també la que compartixen Catalunya, les Balears i Andorra. Així mateix és la llengua històrica i pròpia d'altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó (la franja oriental aragonesa, la ciutat sarda de l'Alguer i el departament francès dels Pirineus Orientals)*. L'AVL indica, per si algú tenia dubtes, que el fet que una llengua es parles en diferents demarcacions polítiques o administratives és la situació més habitual de les llengües del món –i en dona nombrosos exemples. Recorda també que compartir una llengua equival a compartir el llegat cultural que s'ha transmès en aqueixa llengua, si bé això no implica, escriu l'AVL, que cada territori no tingue unes senyes d'identitat i unes característiques culturals pròpies, percebudes com a tals enfront de les dels altres territoris que parlen la mateixa llengua. A l'hora de precisar quin model de llengua cal fer servir l'AVL es pronuncia per un model policèntric al mateix temps que convergent, ja que permet respectar la diversitat dins de la unitat –i dona com exemple el cas del portugués de Portugal i el del

Brasil. Des de *Temps de Franja* ens és grat d'observar que les declaracions de l'AVL coincideixen del tot amb el que sempre hem proclamat i defensat des de les pàgines d'aquesta revista en relació amb el català de l'Aragó.

Resta la qüestió del nom de la llengua: l'AVL observa que les denominacions de «català» i de «valencià» han coexistit entre valencians i hi coexisteixen en aquest moment per a anomenar la llengua que els és pròpia. Tanmateix, tenint en compte l'Estatut, on es parla de «valencià», i la tradició, on predomina «valencià» sobre «català», l'AVL considera que el terme «valencià» és el més adequat per a designar la llengua catalana al País Valencià, i considera, a més, que «valencià» ha de servir també per a anomenar la totalitat de la llengua catalana, és a dir que «valencià» siga un sinònim de «català», i al revés. Tanmateix, per evitar equívocs en certs contextos, advoca perquè s'habiliten fórmules sincrètiques o similars per a designar-hi la llengua, fórmules que caldrà precisar entre els governs autonòmics implicats en col·laboració amb el Govern Espanyol. Però en tot cas deixa ben clar que la denominació de «llengua valenciana» no implica que es tracte d'un idioma diferent del que el País Valencià comparteix amb els altres territoris abans indicats.

Atès que aquest dictamen de l'AVL té caràcter prescriptiu per a les institucions valencianes, es d'esperar que aquestes institucions, entre les quals, recordem, es compta el mateix Govern de la Generalitat Valenciana, duguen a la pràctica els principis i criteris continguts en el dictamen de l'AVL. Esperem-ho per al bé de tots nosaltres.

ESTISORES

Miguel Estaña

PINTURA NOCTURNA

s u m a r i

2

Editorial

3

Salutació del director

3

Cartes dels lectors

4

El Matarranya

7

El Baix Cinca

10

Entrevista

Francesc Serés, escriptor

12

La Llitera i la Ribagorça

15

Tema del mes:

Visita d'un grup de mestres de català a l'Alguer
A la ciutat en obres

16

Aragó

17

Gent de Franja

18

Països Catalans

19

Opinió

El llibre en català, convidat a la fira de Frankfurt

salutació del director

Amb pocs dies de diferència he estat en dos punts «extrem» de l'àmbit geogràfic de parla catalana: a Vall-de-roures, presentant el Projecte d'Animació Cultural a les Escoles de la Franja i a l'Alguer (Sardenya), en companyia d'un grup de mestres de Fraga amb les seues famílies. A la capital del Matarranya em

va sorprendre agradablement el caliu, l'emoció i la simpatia amb els que la gent acollí els diferents fets artístics i musicals que es van organitzar.

Però em va deixar un amarg regust el fet de que ni el president de la comarca, ni el batlle ni el regidor de Cultura del lloc on se celebrava consideraren necessària la seua presència a l'acte.

A l'Alguer vam ser també càlidament acollits per Lucca Escala, coordinador del Projecte Joan Palomba de classes de català a les escoles alguereses. Lucca ens va dir que no feia gaire havien rebut la visita d'una delegació de la Franja per allà. No ens va saber explicar de qui o de què eren representants aquestes persones.

Curiós món aquest en el qual els càrrecs públics delegats pels ciutadans a través dels seus vots es neguen a representar-los en els actes als que no els fa gràcia anar, i les persones que van pel món actuant per pròpia iniciativa necessiten fer veure que tot ho fan per delegació o representació de no se sap què o qui.

Màrio Sasot

cartes dels lectors

Onze llengües!

Degut a la meua feina, he conegut una xicoteta sudafricana. Amb el meu millor poti-poti anglo-franco-català i el seu polit anglès hem tingut una conversa interessant. Ella és *boër*, és a dir, descendent dels primers colons holandesos, i la seva llengua materna l'*afrikaner*, derivat de l'holandès antic. Parla *afrikaner*, anglès, francès i zulú. I, amb un més d'estada ací, ja comprèn força el castellà i poc o molt català. Ja ficats en el tema, em va dir que no podia entendre que en un estat democràtic, una llengua pogués ser oficial a l'Alta Ribagorça, però no a la Baixa Ribagorça; oficial a Catalunya, però no a Espanya. Va explicar-me també que, al seu país, eixits de l'aberrant infern de l'*apartheid*, hi tenen onze llengües oficials! Alguna només parlada per poc més de quatre gats. Finalment vam estar d'acord en que qualsevol tipus de discriminació lingüística és negativa per a la gent, el país i la democràcia, i fa que molts de nosaltres ens sentim discriminats, com si fóssim ciutadans de segona, en veure'ns menystinguts, mentre fa anys esperem en va, una famosa llei. Qui fos *-boër* o *zulú-sudafricà!*

J.M. Mauri
Casernes

DIA és la culpable

Supermercados DIA és l'empresa que ha dut al xiquet de 14 anys de Lloret de Mar a l'Audiència Nacional. Recordem que el jove va declarar davant la Fiscalia de menors de l'Audiència Nacional, acusat de delictes de terrorisme per

haver enviat correus electrònics a tres empreses que treballen al nostre país. El xiquet els demanava que etiquetin en català, i signava els missatges com «Exèrcit del Fènix» (extret de la novel·la de Harry Potter). Per altra banda, la indignació contra l'Audiència Nacional, la fiscal Blanca Rodríguez i l'empresa DIA va en augment i ja ha provocat el col·lapse del web de DIA amb missatges de protesta i de rebuig. Podeu enviar el vostre escrit de protesta a la central de Carrefour a París.

Josefina Motis
Barcelona

ÀNIMS PER A BARTOLO

DES D'AQUESTES PÀGINES VOLDRÍEM ADREÇAR UNA FORTA ABRAÇADA AL NOSTRE AMIC BARTOLO i DESITJAR-LI UN CABÀS PLE D'ESTIMA, PERQUÈ LOS AMICS, ALLÀ ON ESTIGUEM, SOM AÇÒ, AMICS. MOLTS D'ÀNIMS i PETONS.

Pako i Maria
Pena-roja de Tastavins

Cursets per a adults

Prompte es convocarà al Baix Cinca el curset anual de llengua catalana per a adults. Sembla que des de fa uns anys hi ha un fort interès per part dels baixcinquenys per aprendre la nostra llengua. Potser la gent de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA ens donaria alguna alegria si, en algun articulet per a TdF se'ns informés. Ho pot fer algun dels mestres de català.

L'ESMOLET

Fortaleses i febleses

La darrera junta de l'Associació feia goig. Al defora fred, un fred viu i un sol de glaç que ho tintava tot sense escalfar-ho.

I allí estàvem, una quinzena de persones de diferents viles, oficis, edats i pensaments, un diumenge al matí. L'allargassada taula, a força d'anar-s'hi incorporant companys, semblava elàstica.

Més tard, camí de Torredarques, avançàvem a velocitat moderada a través del paisatge excepcional. L'Hipòlit n'estava satisfet, de la reunió. Pareixia que, recolzats per tota aquella energia, hauríem de ser imparables.

Tanmateix la realitat és la de sempre. Tornar a les nostres ocupacions professionals, les que ens permeten tirar endavant i se'ns mengen la major part de les hores. Esgarrapem una hora ací, uns minuts allà a costa de la família o la feina. I ja truca un client reclamant el seu projecte. I un altre —i aquell que no truca però que porta massa temps esperant.

Les institucions fan el que fan, ara un ajut, ara no, després potser, més endavant, vès a saber. I els socis anem pagant la nostra quota. És inevitable desitjar un mecenes d'aquests que, amb la seua aportació, ens permetés alliberar un parell de persones que canalitzessin tot el potencial de l'Associació. Existeix aquesta figura? A Catalunya hi ha, per exemple, la fundació d'en Lluís Carulla —el de la Gallina Blanca. Repassem qui, a la Franja, podria assumir aquest paper. Potser un grup d'empresaris...?

Ja hem passat Mont-roig i s'obre al nostre davant l'ample paisatge. Fem tard a dinar.

Carles Terès Bellès

La I Trobada Comarcal de Dones del Matarranya a Calaceit va ser tot un èxit

Es va celebrar el Dia Internacional de la Dona

■ Margarita Celma Tafalla

MARGARITA CELMA

Esmorzar a la plaça Major de Calaceit, amb més de tres-centes dones

Calaceit va acollir la Primera Trobada Comarcal de Dones del Matarranya al llarg de tota la jornada del sis de març. Més de tres-centes dones, de quasi bé totes les poblacions del Matarranya es van concentrar a Calaceit. Va estar un dia ple d'activitats culturals i de convivència, on les dones van ser les màximes protagonistes de la festa. Al capdavant de l'organització de la jornada es trobaven el Servei Social de Base de la Comarca del Matarranya, l'associació de Dones i Consumidors Kalat-Zeyd i l'Institut Aragonès de la Dona. En tot moment van col·laborar l'Ajuntament de Calaceit i el Museu Joan Cabré de la població.

El dia va començar a les nou i mitja del matí amb una recepció a la Plaça de Calaceit per part de les autoritats locals i comarcals. Alberto Moragrega, conseller d'acció social de la Comarca del Matarranya va explicar que la idea va eixir de les pròpies treballadores socials, psicòloga i educadora social: Mª Carmen Benajes, Mª Ángeles Montañés, Mónica Falgás i Sònia Esteve.

Es vol fomentar l'organització de les dones, l'associacionisme i la participació activa de la dona en tots els àmbits de

la vida. Ja fa anys que es venia preparant esta trobada. Des del Servei Social de Base oferim xarrades i cursos a les diferents associacions de dones. Recentment s'ha creat una nova associació a Massalió i el nombre pot augmentar a rel d'estes trobades. S'ha intentat que hagués representació de tots els pobles —comenta el conseller Moragrega.

Les dones de l'associació Kalat-Zeyd van estar tan organitzades i acollidores com de costum. Van preparar l'esmorzar, una exposició de treballs artesanals i van fer visites guiades per tot el poble mostrant-nos els carrers més emblemàtics i senyorials de Calaceit, les capelles-portals i el museu Joan Cabré. El dia va acompanyar, i al menys, no va nevar. Teresa Lombarte, presidenta de la associació de dones i consumidors de Calaceit va explicar que feia vint anys que celebraven el dia de la dona i que enguany quan els van proposar el projecte no van dubtar ni un moment en organitzar-lo, donada la importància que té la jornada.

A les dotze va tenir lloc l'acte oficial de inauguració i presentació de la trobada al Teatre Municipal. En representació de l'Ajuntament de

Calaceit la regidora Paquita Martí va donar la benvinguda a totes les dones. Carme Alcober Pinós, tècnica assessora en llengües del Govern d'Aragó, va oferir la conferència: «Dona, art i modernitat, estètica en femeni». La Carme va fer un recorregut molt encertat i concret per la història de l'art i la visió de la dona depenent d'èpoques i estètiques. Vam poder comprovar com l'art al llarg de molts segles ha estat creat i analitzat des del punt de vista masculí. La unió de les dones ens farà créixer en aquelles coses que vulguem créixer —va apuntar Carme Alcober.

Seguidament Mª Ángeles Manzano va impartir una xarxada que tractava temes legals i laborals: «Conciliació de la vida familiar i laboral e igualtat». Mª Antonia Millàn, sindicalista, afirmava que la dona treballadora son totes les dones: «Per desgràcia, encara hi ha empreses en les que les dones s'han de sortejar els embarassos».

Acabades les conferències tothom es va desplaçar al poliesportiu on es va crear un ambient molt pròxim i festiu. Les dones van poder conversar al dinar, intercanviar experiències, il·lusions i projectes. La festa va arribar al seu punt més càlid amb el recital de poesia eròtica: «porno poesia» a càrrec d'Elena Garrido i Isabel Izquierdo.

La I Trobada Comarcal de Dones del Matarranya va superar qualsevol expectativa. Des del Servei Social de Base de la Comarca del Matarranya s'espera que siga una festa rotativa, que cada any se celebri a un poble i que cada vegada integre a més sectors de dones. La més sincera enhorabona a tots i a totes.

Lo Mas del Llaurador

Està molt avançat el procés de constitució de l'Associació d'Amics del Mas del Llaurador. Un dels seus objectius és participar en la regulació, defensa de l'entorn natural i artístic del Mas per a evitar el deteriorament progressiu i millorar l'actual estat d'abandonament. Esta població, deshabitada des de la dècada dels 60, es troba situada en la carretera N-420 a un parell de quilòmetres de la Vall del Tormo. El nucli de població pertany al terme municipal de Valljunquera però l'església parroquial estava atesa pel capellà de la Vall León Andia fins la seua jubilació, on celebrava missa cada diumenge. Els últims anys s'ha recuperat la festa major que honora Sant Joan Degollat a finals d'agost. Així les viles veïnes de la Vall i Valljunquera organitzen una jornada de convivència amb diferents actes festius: missa, menjada, jocs, ball... Les primeres notícies que tenim del Mas daten de 1646 amb 90 veïns aproximadament i el 1787 amb 121. El 1834 la vila era un municipi independent amb ajuntament. Cap al 1915 José Pellicer, rector de la població, va convertir la casa parroquial en una escola religiosa amb un internat d'uns 30 alumnes, un centre educatiu de molt prestigi. El mossèn va morir tràgicament el 1936. La guerra va castigar la població per l'estabilització del front en la primavera del 1938. Les conseqüències de l'enfrontament va ser l'intens bombardeig i la destrucció de gran part de les edificacions que ja no van ser reconstruïdes per l'emigració dels veïns. Actualment l'únic edifici que queda en bon estat de conservació és l'església d'un notable interès artístic i arquitectònic.

Carles Sancho Meix

Turnez&Sesé a l'espai de Barcelona

■ Carles Sancho

Dissabte 5 de març, a l'Espai a Barcelona, Túrnez & Sesé van presentar el seu segon CD titulat *L'arbre de l'esperança*, aparegut al mercat al mes de setembre. El grup ha musicat aquesta vegada poemes de Josep Carner i Salvador Espriu. L'auditori es va omplir d'un públic de totes les edats per escoltar la música i els textos interpretats pels artistes barcelonins de naixement, però matarranyencs d'adopció. El concert el van dividir en tres parts molt equilibrades: en la primera van interpretar els versos de Salvador Espriu; en acabat, els del poeta matarranyenc Desideri Lombarte i, finalment, els de Josep Carner. Quin goig ens feia el poder escoltar els versos més celebrats del seu primer treball *Quedarà la paraula* del poeta de Pena-roja —«Les bruixes», «La fortuna», «Ara vindrà», «El trist joc...»— del bracet de dos dels més grans poetes cata-

lans contemporanis. Segons argumenta encertadament Ricard Salva en el CD: «l'aportació de T & S i tots els seus col·laboradors ha estat molt important i decisiva, perquè han atès un nivell de comunicació molt especial en donar veu pròpia a la comarca del Matarranya».

El grup que va començar sent un duet —Túrnez i Sesé— augmenta constantment en les actuacions: Túrnez veu, Sesé guitarra espanyola i veu, Laia Rius violí i veu, Jesús Vidal

llaüt, bandúrria i guitarra, Jordi Ruiz cello, Lluís Molas percussió, Eli percussió i veu i el Quartet Quadrifonia veus. Per altra banda van excusar la presència del grup tortosí Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries que han col·laborat en l'enregistrament del CD i que no van poder acompanyar-los en la presentació de dissabte. En el recital poètic Túrnez, abans de cada composició, fa una petita introducció als versos o al poeta que interpreta que serveix per iniciar a l'espectador a escoltar el tema que canta. Explicació necessària per a un públic majoritàriament poc avesat a la lectura de poesia. El recital va ser un èxit total i els músics, molt ovacionats, van haver de repetir alguns temes que van allargar l'acte a unes dues hores en què van gaudir extraordinàriament escoltant les veus i la música del grup que va sintonitzar ràpidament amb el públic assistent.

100 ginebrosins residents a Saragossa es reuneixen per a recordar els orígens

■ Marià Àlvarez

Un centenar de veïns i descendents de la Ginebrosa de totes les edats es van reunir el passat 20 de febrer al restaurant Zaragoza Royal de la capital aragonesa per a recordar la seua vila i recordar les coses del poble. «La idea de fer una jornada de convivència d'aquest tipus, tal com es fa a Barcelona des de fa molts anys, va sorgir durant la manifestació de «Teruel Existe» a Saragossa on vam coincidir algunes persones nascudes a la Ginebrosa» —explica Carmen Morales, una de les organitzadores de l'acte.

Al dinar va acudir, entre altres, l'alcalde i els regidors de l'Ajuntament i algunes persones de la localitat vingudes expres-

sament de la vila.

Al final de l'acte es van cantar algunes jotes en català de la Ginebrosa, de les que destaquem algunes cobles:

Ací mos ham ajuntat
tots los de La Ghinebrosa
que estimem la nostra vila
i vivim a Saragossa.

Minjarem i veurem bé
a la salut dels que falten
gent jove, xiquets i grans
I qui ha volgut ajuntar-se.

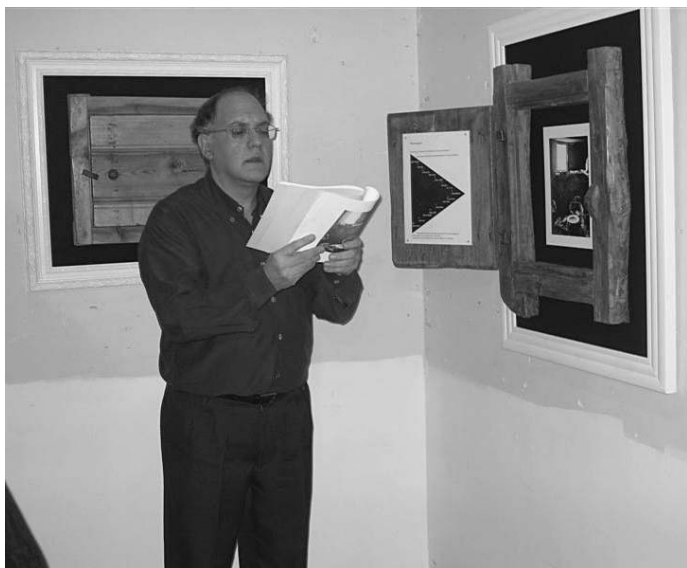
Cantem i parlem tots,
a la vora de la taula
i qui tingue algo que dir
que demano la paraula.

Iglésia de la Ginebrosa

La presentació del Projecte d'Animació Cultural rebé una càlida acollida a Vall-de-roures

■ Marià Àlvarez

Antoni Bengochea durant el recital a Vall-de-roures

El passat 24 de febrer es presentà, a la Casa de la Cultura de Vall-de-roures, la cinquena edició del Projecte d'Animació Cultural a les Escoles de la Franja, que aplega un conjunt d'activitats destinades a complementar la tasca dels mestres de català a l'Aragó, coordinat pels professors Màrio Sasot i Antoni Bengochea, i promogut per la Direcció General de Política Educativa del Govern d'Aragó.

A l'acte, al qual van assistir unes cinquanta persones, intervingueren la directora general de Política Educativa, Carmen Martínez Urtasun, el vicepresident de la Comarca del Matarranya, Josep Maria Foz, el coordinador del Projecte Mario Sasot i un regidor de l'Ajuntament de Vall-de-roures. Cridaren l'atenció les absències, sense cap justificació explicitada, de l'alcalde de la vila amfitriona, Julián Godés Aparicio, i del regidor de cultura Carlos Fontanet, ambdós del PAR, i del president de la comarca, el socialista José Román Roda Segura.

En les intervencions, fetes

en català, a excepció de la de la directora general, castellà-noparlant, es va destacar la importància de l'ensenyament de la llengua materna a l'escola i de la necessitat que s'arbitren noves mesures de promoció i defensa de l'ús del català a les comarques de la Franja, «a l'espera del marc legal que

suposarà la futura aprovació de la Llei de Llengües al Parlament aragonès» –digué Carme Martínez.

A continuació, els assistents pogueren gaudir de la visita, al pis de dalt de la Casa de la Cultura, de la Mostra «Finesstrons i Finestretes» de José Miguel Gràcia. Aquesta mostra ha estat oberta al públic durant el mes de febrer i ha rebut, pels matins, la visita de més de dos centenars d'alumnes de l'Escola i l'Institut de Vall-de-roures.

Després, el Duo Recapte, format pels coordinadors del Projecte, Antoni Bengochea (veu) i Màrio Sasot (bandúrria), interpretà quatre poemes musicats relacionats amb l'autor de la mostra i l'exposició mateixa («La cadira», de Marià López, i «El Floro», de Tomàs Bosque) i amb la música, la poesia o la comarca del Matarranya, com «Violes adormides», de Josep San Martín, i «Sol·licitud» de Desideri

Lombarte.

Finalment, els membres de la Coral de Beseit delectaren els assistents amb set cançons populars del Matarranya, com jotes i fandangos a l'estil valencià, i composicions musicals arrançades o creades per la directora de la coral, Margarita Celma, o per compositors que han participat en els homenatges organitzats en la trobada de Corals del Matarranya que se celebra cada hivern des de fa uns anys.

L'acte, organitzat pel mateix Projecte d'Animació i el departament d'Ensenyament del govern aragonès, comptà amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vall-de-roures, la comarca del Matarranya, i la direcció i els professors i alumnes de l'Escola d'Hosteleria del centre que obsequià al públic amb uns magnífics canapès i diverses «delicatessen» dolces i salades i un còctel no alcohòlic que captivà el paladar dels presents.

UN PROJECTE EN CREIXEMENT

El Projecte d'Animació Cultural a les Escoles de la Franja» va començar durant el curs 2000-2001 amb 60 activitats que es van portar a les diferents escoles de primària i Secundària de la Franja.

Des d'aquella llunyana data el projecte ha anat creixent, en nombre d'activitats i en el ventall de programes i oferta de continguts. Així, a més d'escriptors de la Llitera, Baix Cinca o Matarranya amb obra publicada, han anat desfilar per les aules i sales d'actes, cantautors, músics tradicionals, monitors de tallers creatius com els de màgia o pintura ràpida, i més darrerament, exposicions, de fort impacte visual i didàctic, com la de Desideri Lombarte, o la de «Finesstrons i finestretes» de José Miguel Gràcia. A més, enguany, i coincidint amb la celebració dels 20 anys d'existència de les classes de llengua catalana a l'Aragó, s'han introduït nous programes, com el de «Mitjans de comunicació a l'Aula», que porta als centres persones conegudes dels diaris, el cine, el teatre o la televisió originaris de l'Aragó catalanoparlant, com el conegut «home del temps» de TV3, Francesc Mauri, originari del Castell i l'actor i guionista fragatí Víctor Tejera.

També s'ha encetat aquest any l'experiència d'exportar als nostres escriptors de la Franja a centres de les terres veïnes de Lleida i Terres de l'Ebre i, a canvi, alguns escriptors catalans, com Maria Barbal, i l'Emili Teixidor, aniran a centres de la Franja gràcies a un conveni de col·laboració entre el Departament d'Educació de la DGA i el Servei d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Miguel Ángel Lafuente presenta al Govern aragonès una proposta per mantenir la viabilitat del sector i els llocs de treball

Demana a l'Executiu d'Iglesias un programa de diversificació industrial a les comarques mineres

■ Redacció

Garantir la continuïtat en l'extracció del carbó a Mequinensa i, d'aquesta forma, mantenir els actuals llocs de treball i fixar població al territori, és l'objectiu que persegueix el portaveu d'Indústria del Partit Popular a les Corts d'Aragó, Miguel Ángel Lafuente, a través de la proposta que ha presentat per al seu debat a la comissió d'Indústria, Comerç i Desenvolupament del Parlament regional.

Durant els darrers mesos, Miguel Ángel Lafuente ha plantejat un conjunt d'iniciatives parlamentàries per tal que el Govern d'Espanya augmenti les assignacions de CO2 que li pertocquen a Aragó, i d'aquesta forma, evitar el previsible desmantellament de la indústria del carbó i la consegüent pèrdua de nombrosos llocs de treball vinculats a les conques mineres aragoneses.

Tot i el suport prestat pels «populars» a l'Executiu autònom en aquest assumpte, el Govern de Madrid gairebé ha

Vista general de Mequinensa

modificat la seva primera proposta inicial, cosa que ha suposat una greu situació d'incertesa en el sector de l'extracció del carbó.

LA SITUACIÓ LÍMIT DE MEQUINENSA

Des del passat u de gener, les empreses que tradicionalment compren el carbó extret a la conca de Mequinensa estan deixant de fer-ho, i tant els treballadors com les indústries extractores del mineral veuen perillar el seu futur. Aquesta

situació ha motivat la intervenció del portaveu «popular» que confia, a través de la seva iniciativa parlamentària, que el Govern d'Aragó actuï a diferents nivells.

En primer lloc, Miguel Ángel Lafuente reclama al departament d'Indústria, Comerç o Turisme de l'Executiu de Marcel·lí Iglesias que realitzi les negociacions tendents a que l'extracció actual de la conca de Mequinensa estigui garantida pel Ministeri d'Indústria tal i com s'ha vingut desenvolupant durant els darrers anys.

En segon lloc, Lafuente demana que el nou Pla de la Minería mantingui les ajudes que actualment té per al sector del carbó i que perceben les empreses de les conques mineres aragoneses. Finalment, el portaveu del PP proposa al Govern aragonès l'elaboració d'un programa d'actuació específic per a la diversificació del teixit industrial en aquesta zona, de t al forma que, quan l'extracció del carbó deixi de ser rendible existeixin alternatives empresarials en aquestes comarques.

Sense oblidar els beneficis mediambientals que suposa la posada en marxa del Protocol de Kioto, el portaveu d'Indústria dels «populars» aragonesos ha insistit en la necessitat que l'Executiu aragonès «es compromet seriosament amb les conseqüències negatives que suposa per a la viabilitat de determinades indústries i ofereixi solucions concretes que estiguin avalades pressupostàriament».

Assemblea informativa sobre concentració parcel·lària Monegres II

■ Redacció

Les bases provisionals de la concentració parcel·lària dels sectors fragatins de Monegres II eixiran a exposició pública la primera setmana de febrer. Des d'aquesta data, i per un període de 30 dies hàbils, es podran consultar a l'Edifici Institucional de l'Ajuntament de Fraga, a la plaça d'Espanya 1. En eix temps, es afectats podran recollir també el butlletí individual de la propietat.

Aquestes bases provisionals estableixen la propietat i el valor de totes les terres, de més de 10.000 hectàrees incloses en els sectors fragatins de Monegres II. Ara, les bases passen a exposició pública durant trenta dies, un termini en què els interessats podran presentar les al·legacions que consideren adients.

Les bases provisionals no estableixen la futura distribució

de les noves parcel·les de regadiu. Serà un moment posterior, i les noves cèdules de propietat es repartiran quan ja s'hagi executat la transformació en regadiu.

Precisament, fa unes setmanes, ha tingut lloc al Palau Montcada de Fraga, una assemblea informativa sobre les bases provisionals de la concentració parcel·lària en els sectors fragatins de Mone-

gres II. L'assemblea ha estat convocada pel Departament d'Agricultura del Govern d'Aragó i l'Ajuntament de Fraga i estava adreçada a tots els afectats per eixa concentració parcel·lària. La sessió tenia per objecte aclarir els dubtes que puguin existir, sobretot, pel que fa als butlletins de propietat.

Sang

Des de fa temps, els serveis sanitaris de la Generalitat de Catalunya tenen Fraga, la comarca del Baix Cinca i la Franja com a terreny on recaptar sang per a l'Arnau de Vilanova, suposo. Durant cert temps els cartellots on es convidava la ciutadania a donar-ne venien en castellà, per allò de no donar problemes a la Comunitat Autònoma —castellanoparlant— d'Aragó, a qui ja havíem d'estar prou agraïts per permetre que sang aragonesa anés a parar a Catalunya. Hi hagué protestes, s'imposà la raó i, al capdavant, es veuen joiosament molts cartellots en català. Últimament, però, damunt del cartellet se'n veu un altre que, molt educadament, avisa: «*En español, por favor: Fraga no es Cataluña*».

Els *fatxes* d'ara ja no són com els d'abans. Aquells sí que eren autèntics. Et sentien parlar en català i t'engegaven un «*En español! que está usted en España!*». Tot amb una barreja de veu entre aiguardentosa i legionària, que et deixava aco...ngoixat. Els *fatxes* d'ara t'ho demanen amb educació —*por favor*— i deuen de tenir estudis, ja que saben que Fraga no és de Catalunya. Apostaria que deu de ser el mateix que arrencava els rètols de les parades dels autobusos, reciclat en nacional catòlic i que, quan va a Bèlgica, va deixant cartellots amb el missatge de «*En belga por favor: que está usted en Bélgica*»; que, quan va a Àustria, els descarrega «*En austriaco, por favor: que está usted en Austria!*» o que, quan va al Vaticà és capaç d'etzibar al Sant Pare una cosa semblant a «*En vaticanense! que está usted en El Vaticano!*». *Por favor!*

Josep Galan Castany

Quatre obres del pla de l'aigua van concloure el 2004 al Baix Cinca

■ Redacció

M. CALUCHO

Vilella de Cinca

Tres municipis de la comarca oscense del Baix Cinca es beneficien ja d'obres incloses en el Pla de l'Aigua i finalitzades el 2004 amb subvencions de l'Institut Aragonès de l'Aigua. A Fraga es van acabar dos execucions. Per un cantó, es va escometre el condicionament del sistema de distribució d'aigua i sanejament, una obra amb un pressupost de 142.000 euros, dels que l'Institut Aragonès de l'Aigua ha subvencionat el 95 %, 134.000 euros en una partida del 2004. Per altre cantó, també en aquest municipi s'ha desenvolupat el dipòsit d'aigua, filtracions i revestiment, una acció amb un pressupost de 142.000 euros que va rebre una subvenció del 95 %, 134.000 €.

A més, en aquesta comarca, es va executar a Ossó de Cinca la prolongació de la xarxa de clavegueram, una acció amb un pressupost de 54.718 euros dels que l'IAA subvenciona el

54 %, 30.000 euros, en dos partides, 3.000 euros en el 2002 i 27.000 euros en el 2004. Per altra banda, a Vilella de Cinca es van acabar obres en les canonades d'aigua en el casc urbà, amb un import de 37.000 € subvencionats al 100% per l'IAA amb imports repartits en tres anys: 3.000 en el 2002, 27.000 en el 2003 i 6.800 € en el 2004.

174 MUNICIPIS A L'ARAGÓ

Un total de 174 municipis aragonesos es beneficien ja d'obres finalitzades el 2004 i incloses en el Pla de l'Aigua d'Aragó, impulsat per l'Institut Aragonès de l'Aigua, entitat del Departament de Medi Ambient. En total, l'any passat, es van finalitzar 206 actuacions, repartides entre totes les comarques, que han suposat una inversió total de 12.913.252 € per part del Govern d'Aragó.

El Pla de l'Aigua d'Aragó planteja més de 700 obres en prop de més de 400 municipis aragonesos, orientades a la millora del cicle de l'aigua. el pla contempla obres d'abastament, depuració, sanejament, millora de la qualitat de l'aigua i defensa de marges i riberes que han estat sol·licitades per les entitats locals. L'annualitat del pressupost del 2005 per continuar amb aquestes millores ascendeix a 23,5 milions d'euros.

Per executar aquest pla, el Departament de Medi Ambient ha firmat des de l'inici del pla convenis amb les comarques i ens locals. Les obres del cicle integral de l'aigua busquen garantir el subministrament amb qualitat i quantitat suficients, l'estalvi en el subministrament i la depuració de les aigües residuals, com a millora ambiental i en la qualitat de vida del territori.

La construcció del nou col·legi de Miralsolt s'iniciarà al juliol

■ Redacció

Les obres de construcció del nou col·legi d'Educació Infantil i Primària de Miralsolt s'iniciaran el pròxim mes de juliol i estaran finalitzats el març de 2006. Aquests són els terminis amb què treballa la Direcció Provincial del Departament d'Educació del Govern Aragonès a Osca. Una comissió formada per la direcció del CRA «Ribera del Cinca», que agrupa els col·legis de Torrent, Miralsolt i Villella, la regidora delegada d'educació a l'ajuntament de Fraga, una professora del Col·legi de Miralsolt i dos representants de l'APA

d'eix centre, es van entrevistar el dimarts amb el Director Provincial d'Educació, Mariano Buera, i van conèixer el projecte del nou centre que està ja finalitzat i a punt d'eixir a licitació. El nou col·legi de Miralsolt tindrà una superfície útil de 260 m². Comptarà amb tres aules de grup (una per a Infantil i dos per a Primària) i una aula polivalent. A més, disposarà de despatx, dos magatzems, dos banys i un tercer adaptat per a minusvàlids. El recinte escolar comptarà també amb un sorral per als jocs dels xiquets, i una pista

esportiva. El pressupost del nou col·legi d'Infantil i Primària de Miralsolt ascendeix a 425.000 euros, dels que enguany se n'invertiran 330.000 i la resta en l'exercici econòmic de 2006. Al marge d'aquest pressupost d'obra, el Departament d'Educació habilitarà una altra partida per a l'equipament i mobiliari del centre. En el col·legi de Miralsolt hi ha matriculats enguany un total de 24 alumnes. El nou centre tindrà capacitat per a 60 alumnes.

Per altra banda, la Direcció Provincial del Departament d'Educació del Govern

Panoràmica de Fraga

Aragonès ha ultimats també el projecte de la coberta del Col·legi Miguel Servet. Les obres, pressupostades en 240.000 euros, es licitaran el març. Els treballs s'iniciaran el pròxim mes de juliol i estaran finalitzats enguany mateix.

ESTAMPES RIBERENQUES

La resistència silenciosa

■ Francesc Serés

Hi ha terrenys i períodes especialment complicats i, certament, el context històric de la cultura sota la dictadura franquista n'és un.

La resistència silenciosa, que du el subtítol de *Fascismo y cultura en España*, té la virtut d'ordenar els agents i les forces que van intervenir en l'àmbit de la creació i de la política cultural des de la dècada dels trenta fins a la dels setanta. Jordi Gràcia, l'autor, és —queda ben demostrat— un especialista en el tema i en dibuixar de manera detallada realitats que sovint han estat descrites amb traços gruixuts.

No és gens senzill. Explicar les actuacions dels Baroja, Azorín, Ortega y Gasset, d'Ors, Pla, Ayala Marañón, Valverde, Ferlosio, Sacristán, Aranguren, Ridruejo, Cela i altres Entralgos sense evitar els matisos que les conformen exigeix una cintura i una voluntat de veritat que només es pot donar des de la intel·ligència de qui sap que no hi ha blancs i negres. I això no vol dir que no hi hagi culpables i que no s'hagi de prendre partit.

La vida cultural durant el franquisme va estar marcada, com no podia ser d'una altra manera, per la pressió del règim, per la desaparició (exili, assassinat i prohibicions diverses) d'escriptors, pintors, actors i editors, així com per gran part de la indústria cultural, especialment la catalana. No cal repetir amb quin desfici van començar a esborrar quasi tot el que s'havia aconseguit. Va ser el temps dels nous escriptors del règim, dels Sánchez Mazas, Marañón, Giménez Caballero... Però també de personatges que, tot i la seva adscripció al feixisme, van anar

canviant la seva ideologia i la de les obres que produïen: els Torrente Ballester, Aranguren, Cela o Laín Entralgo. Res no disculpa el feixisme dels textos primerencs d'aquests autors, però la descripció de la seva trajectòria amb un sol adjectiu seria un error imperdonable, entre altres coses perquè seria faltar a la veritat. Son autors que a poc a poc van essent cada vegada més crítics amb un règim que, no només els ha promocionat, sinó que ells mateixos han adulat en els seus inicis.

El llibre descriu de manera magistral els moviments de rebuig progressiu que el franquisme produeix a falangistes com Dionisio Ridruejo i, també, el paper dels intel·lectuals catalans i de Catalunya en l'aperturisme del final de la dictadura. I tot i això, subratlla el que convé no oblidar, que va ser una dictadura que va fer fora a Juan Ramón Jiménez i a Luís Cernuda, que va matar a García Lorca i tants d'altres que no acabaríem, però sobretot, que va ser una dictadura que volia acabar amb tot el que pogués fer tuf de cultura, d'avenç pedagògic, de teixit d'indústria cultural, d'aires europeus.

El títol ens parla de l'actitud que molts van adoptar i defineix perfectament l'actuació d'intel·lectuals com Carles Riba. Calia fer feina en silenci, que tot estigués exempt de l'estridència dels discursos oficials i de la veu repel·lent i insuportable del Matías Prats. Els llibres, els textos, l'art..., la cultura havia de sortir d'un silenci que no podia ser sord, d'un terreny imprecís i ple de trampes polítiques, havia de fer la puta i la ramoneta per tal de poder tirar endavant els projectes que necessitava la gent.

Jordi Gràcia no amaga l'ou, sap quan ha d'aprofundir i sap també quan no cal tornar a acusar a qui ja s'ha acusat; pren partit i opina obertament i sense emmascarar les sentències sobre els actes d'aquell o aquell altre escriptor; explica les coses des de la complexitat i la confusió per tal de dotar al text de l'entitat que mereix per tractar del tema que tracta.

Salut i bona lectura.

La resistència silenciosa. Jordi Gràcia. Editorial Anagrama

Francesc Serés, escriptor

«He volgut explicar històries i viv

4 de febrer de 2005, en l'entreacte de la sessió vespertina de Sota quarantena: Jornades sobre les noves tendències de la narrativa catalana celebrades a la Biblioteca Fort Pienc de Barcelona, lliurem a Francesc Serés un breu qüestionari a propòsit de la seua obra i els seus projectes literaris. Al cap de poques hores ens el retorna amb les respostes pertinents.

Pregunta: Podries explicar quina intenció et va animar a redactar la trilogia *De fems i de marbres*?

Resposta: Diversos factors que no sempre tenen una explicació clara. El primer, explicar una sèrie d'històries i de vivències que no havia llegit en els autors que han tractat temàtiques similars. Suposo que rere tot text escrit amb vocació literària hi ha la voluntat de mostrar allò que l'autor es pensa –i no sempre és així– que és l'únic que ho ha vist. Per a mi hi havia una forma de drama, d'èpica, i de recursos que remetien a formes de literatura contemporània que eren susceptibles de ser posats en

«En tot text amb vocació literària l'autor vol mostrar lo que l'autor pensa que és l'únic que ha vist»

joc a través de la reconstrucció literària d'un paisatge i d'un esdeveniment que em són propers.

P. Has revisat gaire les tres novel·les de cara a la publicació en un sol volum?

R. Sí, és clar, sobretot el primer volum. Una lectura en paral·lel de la primera edició i del text establert a la trilogia pot donar més d'una sorpresa. No haver revisat el text (i ho tornaria a fer si pogués) hagués estat una irresponsabilitat imperdonable.

P. Casualment, vaig llegir *Els ventres de la terra* en paral·lel amb *Drames rurals* de Víctor Català. Tot i que aparentment es podria pensar en certes similituds temàtiques (el món rural) entre aquestes dues obres, trobo que el tractament –i esclar l'estil i el temps– són radicalment diferents. Què en penses d'una possible lectura en paral·lel de

la teua obra i la de Víctor Català?

R. Doncs que hi ha moltes connexions que, evidentment, serien massa llargues d'explicar. Però no només amb Víctor Català, també amb algunes coses d'en Ruyra, amb *Els sots feréstecs* de Raimon Casellas... Els temps canvien, els paisatges i els homes també, però –i és un tòpic– hi ha nuclis durs de les vides de les persones que poden moure's a través del temps amb una facilitat increïble.

P. Et sents, com a narrador, deutor de l'obra d'altres escriptors, tant catalans com d'altres literatures?

R. Sí, és clar, però el primer

que vull fer és reconèixer el descobriment que van ser per a mi les obres de Mercè Ibarz i de Jesús Moncada. És bo que ho digui perquè de vegades tenim tresors a casa que mai no ponderem prou. De Mercè Ibarz vaig aprendre que la lite-

«Les crítiques no escriuen, ho fas tu»

ratura podia estar dins de casa meua i, també, que podia explicar-se d'una manera planera sense fer perdre a la història ni un gram de complexitat. Jesús Moncada va ser un descobriment meravellós. Tenia una epopeia italiana, francesa, mediterrània, europea per extensió, a pocs quilòmetres de casa. Què puc dir de l'obra de Moncada que no s'hagi dit ja... És lògic que m'hagi interessat per l'Estellés, per en Blai Bonet, per en Ferrater i per tant d'altres que no acabaria. Pel que fa als espanyols, Cela, esclar. I Benet i Marías. I d'estrangers... Des d'Steinbeck, Faulkner, Capote, fins a Martin Amis i DeLillo. Des de Maupassant fins a Michon. Des dels clàssics russos fins als molts escriptors que ha donat l'est europeu i que ara comencen a arribar a ca nostra. Vargas Llosa, Pessoa i altres noms igualment previsibles.

P. Com valors l'excel·lent acollida que ha tingut, tant entre la crítica com entre el públic lector en general, la trilogia *De fems i de marbres*?

R. He d'estar content, és clar... Però deixa'm dir que això ja forma part d'un passat que, encara que sigui proper, no ajuda a les pròximes obres. Una bona crítica no ajuda a escriure, com no ajuda tampoc una

«Previsions que encara no havia llegit»

mala crítica, les crítiques no escriuen, ho fas tu. Si el proper llibre no el fas amb més ganes, prevencions, necessitat i fam que els anteriors, malament rai. Aquí no s'assoleix res, sempre ets al començament d'una escala i haver-ne pujat d'altres no significa que la propera vegada no caiguis, no hi ha dues escales iguals.

P. Has estat tu mateix el traductor d'una part de la trilogia al castellà, com valorés aquesta experiència?

«Vull reconèixer el descobriment que van ser per a mi les obres de Mercè Ibarz i Jesús Moncada»

R. Ha estat molt i molt bé. A part que m'ha ajudat a repensar la forma del text, dels llibres, les expressions, he comptat amb un editor que m'ha ajudat molt i molt i amb uns correctors-lectors, les opinions i els suggeriments dels quals han estat valuósíssims. N'he après molt.

P. Saps com ha estat la recepció d'aquesta traducció?

R. Doncs suposo que com moltes traduccions al castellà... Crec que des del punt de vista de vendes, passable però bé, què hi farem... Pel que fa a la crítica, se'n va dir alguna cosa al *Babelia* i es veia que al crític li havia fet el pes.

P. Amb la traducció al castellà mostres un bon coneixement d'aquesta llengua, et vas plantejar la possibilitat de triar el castellà, en lloc del català, per a teua obra literària?

R. Ah, l'eterna pregunta... No et pensis que quan veig com va el panorama no hi m'ho plantegi, no. Escriure en català té sentit perquè tracto temes que els he viscut i els he pensat amb la meua llengua, som el que som i no diria res més que tòpics sobre la importància de la llengua per a un escriptor; bé, per a qual-sevol persona que es posi davant d'un full en blanc. No descarto escriure en castellà, com no descarto canviar-me de sexe, qui el sap el futur...

P. En la societat catalana, la recepció de la trilogia ha estat molt acollidora, però en la societat aragonesa en general, saps si també ha estat així?

R. No, home no. Per a l'Aragó, i per als successius governs, el català ha estat una nosa. Si demà ens aixequéssim parlant tots castellà de Saragossa per a ells seria meravellós. Tens la contradicció que hi ha escoles de la Franja que tenen els llibres de Moncada en castellà i no en català. Com vols que anem bé, així?. Si no en volen saber res de la llen-

gua i fan tot el que poden per fer-la desaparèixer, perquè mori sense fer soroll, ¿com vols que es dediquen a llegir llibres en català?

P. El 2001 (crec que va ésser aquest any) vas guanyar el premi Guillem Nicolau de la Diputació General d'Aragó per un recull de poemes intítulat *La gran planúria*, obra que encara no s'ha publicat. Saps si es publicarà?

R. Suposo que no. Les mostres d'incompetència de les edicions de la DGA són tantes i tan grosses que m'acaben el canvi. Fan venir mala gana i mala sang. Ara, a més, després de quatre o cinc anys, crec que ho rescriurà tot.

P. Continues escrivint poesia?

R. Alguna cosa, però penso que són més formes de narrativa que de poema. O no, no ho sé ben bé, no ho ensenyo.

P. A més de *Temps de Franja*, col·labores amb altres mitjans de comunicació? (Recordo alguna col·laboració teua a *Serra d'Or* com a historiador/crític d'art)

R. Ara he fet una sèrie de comentaris fotogràfics a *L'Avenç*, una sèrie que intenta comentar alguns aspectes del segle XX a través d'imatges no gaire conegudes.

«Per a l'Aragó, i per als successius governs, el català ha estat una nosa»

P. Ens podries fer cinc cèntims del projecte *Catalunya, classe mitja*?

R. Es tracta de narrar les formes de l'esforç i del treball de l'actual menestralia catalana. És a dir, descriure com viuen i com les passen aquells que formen part de l'anomenada gran classe única, la gent que paga hipoteca, que es lleva aviat, que pateix la precarietat laboral i la violència hipotecària, quan no la por a no trobar una residència on poder fer viure dignament els seus pares. Intentar narrar, en definitiva, a partir d'uns quadres més o menys definits, com el treball —aquest gran amagat— continua essent el gran motor de la vida i de les relacions a ca nostra.

P. Estàs treballant en nous projectes literaris?

R. De momentestic amb el projecte guardonat amb l'Octavi Pellissa.

P. Quins lligams mantens amb Saidí?

R. Cada vegada menys, la veritat. Òbviament, la família i també el paisatge. Saidí és el pes cultural, social i moral que mai no em trauré de sobre. Ni ganes de fer-ho.

UNA OBRA COMPLEXA, RICA I PLENA DE MATISOS

Francesc Serés, nascut a Saidí el 1972, és llicenciat en Belles Arts i Antropologia. Ha passat per treballs i estudis diversos, i ha treballat com a professor d'història de l'art a la Universitat Pompeu Fabra. Ha publicat les novel·les *Els ventres de la terra* (2000), *L'arbre sense tronc* (2001) i *Una llengua de plom* (2002). Totes tres novel·les, revisades, han estat publicades en un sol volum amb el títol *De fems i de marbres* (2003). S'acaba de publicar en castellà la traducció de les dues primeres parts de la trilogia, realitzada pel mateix autor. Col·laborador de *Temps de Franja*, el passat desembre Francesc Serés obtingué el Premi Octavi Pellissa per *Catalunya, classe mitja*, un conjunt de reportatges projectats per tal de descriure una part de la societat catalana moderna amb escassa presència als mitjans de comunicació.

B. de M.

Berenguer de Mussots

Gaspar Torrente (II)

Gaspar Torrente és considerat com el pare de l'actual nacionalisme aragonès. Aquest personatge va nàixer a la vila de Campo el 14 d'octubre de 1888. El seu pare era natural de Gia, un poblet de la Vall de Benasc, i la seua mare, de Campo. En aquell temps la llengua que parlava Gaspar Torrente, com la dels seus germans, era el català.

Quan va complir 9 anys, orfe de pare i mare, acollit pel germà més gran, es va traslladar a Barcelona. Acceptat com un fill per una família catalana, per les nits assistia a unes classes de formació, on posava un interès febril per aprendre. Quan Francesc Macià encara no comptava mitja dotzena d'adeptes, un d'ells era Gaspar Torrente, que posava tanta tenacitat en la idea com en proclamar la seua condició d'aragonès.

Al maig de 1936 va ser elegit president de la taula del congrés autonomista de Casp i fou nomenat membre de la comissió per redactar definitivament el projecte d'Estatut d'autonomia per a Aragó. Des del punt de vista professional va ser funcionari de la Generalitat de Catalunya a la conselleria de Governació. Represaliat pel franquisme va morir a Barcelona el 1970.

Va escriure molts articles a la premsa barcelonina i de l'Aragó de l'època i a la revista *El Ebro*, i el seu nebot, Enric Julià, li va escriure una biografia i recopilà molts dels seus articles. Va mantenir una bona amistat amb escriptors de la Franja com Santiago Vidiella i principalment amb Maties Pallarès.

La bona notícia d'avui és que s'han trobat materials publicats per Gaspar Torrente, entre ells una Història d'Aragó i un bon grapat d'articles, que seran publicats en un futur.

Joaquim Montclús

Emergències de Lleida i la Comarca de la Llitera ratifiquen la seua col·laboració en Protecció Civil i Extinció d'Incendis

■ Fernando Sabés

Reunió del president de la comarca de la Llitera, la consellera delegada de Serveis i Protecció Civil, la cap d'emergències de Lleida i l'alcalde d'Almacelles

El president de la Comarca de la Llitera, Salvador Plana, i la consellera delegada de Serveis i Protecció civil, Maria Pilar Esteban, s'han reunit amb la cap d'emergències de Lleida, Mercè López, i amb el batlle d'Almacelles, Josep Ibarz, per tal de ratificar la col·laboració existent entre la Comarca de la Llitera i la Generalitat en matèria d'emergències i extinció d'incendis.

Des de les dues institucions s'ha assegurat el manteniment i el reforç d'aquesta col·laboració que, fonamentalment, se centra en l'extinció d'incendis forestals. L'objectiu de la trobada ha estat comentar els possibles protocols d'actuació davant les emergències i estudiar noves fórmules de col·laboració. Una de les que s'ha apuntat ha estat la d'impulsar l'elaboració d'un conveni entre la Generalitat i el

Govern d'Aragó per tal d'emparar les actuacions en ambdós costats de la frontera en les diferents comarques.

"Ens interessa un ajut mutu en tots els serveis d'emergències. És el que estem fent dia a dia», ha comentat la cap d'emergències de l'àrea de Lleida, Mercè López.

En aquest sentit s'ha expressat també el president de la Comarca de la Llitera que ha reconegut que «aquesta col·laboració és fonamental en els incendis de grans masses arbòries i que necessiten de la implicació de parcs tant de Catalunya com d'Aragó». Plana ha indicat que «els habitants de la zona, tant de Catalunya com d'Aragó, no tenim problemes amb les fronteres», i ha agraït a la delegada de Lleida la col·laboració que presta des de la seua àrea a les emergències a la Llitera. En

aquest sentit, va assenyalar que ben aviat el parc de la Llitera estarà novament actiu i «us ajudarà quan ens ho sol·liciteu com heu fet vosaltres».

Per la seua banda, l'alcalde d'Almacelles, Josep Ibarz, ha destacat la importància de ratificar aquesta col·laboració «que veiem diàriament» i va remarcar que la trobada ha servit per demostrar la bona predisposició que existeix entre les diferents administracions de cara a donar el millor servei al ciutadà, tant al de la Llitera com al de Lleida.

La trobada ha servit també perquè des de la Comarca de la Llitera s'informés a la cap d'emergències de l'àrea de Lleida del procés de reestructuració que s'està duent a terme en el Servei Comarcal d'Extinció d'Incendis i Protecció Civil i que s'espera estigui finalitzat ben aviat.

CHA critica la «passivitat» governamental per dur endavant els regs de la Llitera Alta

■ Redacció

El portaveu d'Agricultura de Chunta Aragonesista a les Corts, Salvador Ariste, ha criticat els successius governs aragonès i espanyol i els partits PSOE, PAR i PP, que els han sustentat des de 1992, per la seua «deixadesa a l'hora d'impulsar els regadius de la Llitera Alta en compliment del Pacte de Pinyana». En resposta a una pregunta formulada pel grup de CHA en el Congrés, el Govern reconeix que la reserva de cabdals del riu Noguera Ribagorçana per a aquests regadius es va iniciar el 30 de juliol de 2002, és a dir, 10 anys després de la

firma del pacte de Pinyana i que, a data d'avui, es troba encara pendent de resolució.

«És lamentable que, tenint l'aigua i tot el suport social i polític, no s'hagin fet els deures per fer realitat aquest projecte», afirma Ariste, que recorda que el passat 7 d'octubre va ser aprovada per unanimitat a les Corts una moció de la CHA instant el Govern d'Aragó a impulsar els regs de la Llitera Alta i a accelerar els tràmits del projecte tècnic i de la concessió dels cabdals.

Per al diputat aragonès, la resposta del Govern central

dóna la raó a les paraules d'una carta adreçada per la Comunitat de Regants Expectants dels Regs de la Llitera Alta al president aragonès, Marcel·lí Iglesias, en què qualificava l'actitud de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (dependent del Ministeri de Medi Ambient) d'«absolutament apàtica» i la del Govern d'Aragó de «totalment permissiva amb aquesta passivitat».

Segons explica el Govern central «la reserva de cabdals es troba pendent que per part de la Comunitat General de Regants del Canal de Pinyana s'aporti

un document amb la distribució mensual de necessitats adaptades als conreus actuals». Chunta Aragonesista preguntarà al Govern d'Aragó si s'està fent alguna gestió per tal que la Comunitat de Regants de Pinyana aporti la documentació pendent. Ariste entén que «corre pressa tirar endavant aquest projecte, l'origen de l'aigua del qual (48 hm³) és la modulació d'uns cabdals que representen la filosofia mateixa de la Nova Cultura de l'Aigua, ja que es tracta de traure més profit dels pantans ja existents en el Noguera Ribagorçana».

TOT ENSENYANT LES DENTS

Apunts capitalins

■ Ramon Sistac

El temps dels profetes ha tornat i, per a la ràdio i la televisió catalanes, el món deu estar arribant a la seua fi. Fins al punt que m'he decidit a baixar a Barcelona més aviat del que tenia previst i, en comptes de tornar cap a casa un cop feta la feina, hi he aparcat una habitació, en previsió del mal temps nocturn i de l'estat de les vies de comunicació. No sé pas si és que dono malastrugança, però cada camí que baixo a Barcelona passa alguna cosa. Si plou, perquè plou. Si bufa el vent, perquè bufa el vent. De vegades, fins i tot, tinc la impressió que evacuen la ciutat a corre-cuita (especialment si baixo divendres a la tarda). Ara li ha tocat el torn a la neu. Com si es tractés de Grenoble o de Salzburg: ja m'ha passat diverses vegades que la meua presència a la Ciutat Comtal pareix contradir les teories sobre l'escalfament del planeta.

A mesura que m'hi atanso amb cotxe (algun dia hauria de parlar dels horaris del transport públic), vaig perdent la fe, si poca en tenia, en la societat de la informació. L'hecatombe anunciada del trànsit no la sé veure per enlloc; més aviat és escàs. I la gran nevada que ha commocionat tota l'àrea metropolitana és una vulgar enfarinadeta als serrats del Garraf i el Collserola, Tibidabo inclòs. Ací baix la neu és diferent de la de muntanya. Potser perquè no té prou força, les serres no acaben d'agafar un blanc polit, espès i natós, com passa amb les bones nevades. Ja sé que l'explicació dista molt de la descripció científica, i em sap greu que es note que sóc de lletres, però a mi, en estes condicions, el Tibidabo em recorda un d'aquells croissants petits injectats de noci-lla i empolsinats amb una mica de sucre llustre. Un aspecte lleig i gris, en definitiva, on el blanc neulat, com una pols antiga, mata

el verd esponerós dels pins mediterranis. Com un anacronisme, una eixida de to de la Mare Natura.

Més que no pas badar mirant la neu collserolina m'interessa molt més el paisatge humà de la ciutat. Per bé que, amb l'edat, cada cop em fa més tall sopar tot sol de fonda, confesso que és molt divertit de practicar el *voyeurisme* de restaurant, tot imaginant històries sobre els altres comensals. Per exemple, a la taula del costat, una rossa espectacular —deu fer com a mínim metro noranta—, amb aires de walkíria un xic atrotinada, sopa sola i es casca d'aperitiu un descomunal got de vodka Stolichnaya amb olives negres (una combinació atrevida que no penso pas imitar). Serà una espia russa? Potser un *putón verbenero*? Estarà esperant la companyia de la darrera reencarnació d'Humphrey Bogart? L'altre cantó és molt més prosaic. Una colla del gremi de la corbata —executius o empresaris— intenta impressionar un client anglès que parla un espanyol maldestre. Ells encara el parlen pitjor, amb accent de Sants. N'hi ha un, especialment, que remena el cul com un paó. Fa l'aspecte que està al mateix nivell jeràrquic que els altres, però intenta aparentar, davant el client, que ell és el que domina la situació. Als altres se'ls veu visiblement molestos. I el client està més pendent dels plats que em porten a mi, i de la rossa espectacular, que no pas del fantasma que té al davant. El fantasma en qüestió fa una conferència en veu alta sobre els espàrrecs. Segons ell, si són blancs són de pot i si són verds són naturals. Qualsevol el contradia. Aprofitant-se de les mancances lèxiques del client —és evident que no sap el que són els espàrrecs, i tant li fot si són verds o blancs— l'obliga a prendre'n (al final blancs, tot i ser de l'opinió que són de pot), per bé que la víctima es mira amb enveja la meua escalivada amb *guardia civil*.

La son em venç i me'n vaig al llit com les gallines, amb el regustet encara de l'arròs Parellada i del sorbet d'anís del Mono. La digestió pesant m'ajudarà a filosofar sobre la relativitat de l'infortuni. Un vespre de soledat s'ha convertit en un extraordinari estímulo de la imaginació, com una mena de vici solitari. I és que, en est món de misèries, qui no es consola és perquè no vol.

Marcelino Iglésias, visita Montanyana i altres pobles de la Ribagorça

■ Glòria Francino

Visita de Marcelino Iglésias a Montanyana

La visita, que va començar el divendres 5 de març, va tenir com objectiu principal la presentació del segon pla de rehabilitació de les obres del conjunt medieval que estan previstes a Montanyana, l'església de Santa Maria de Baldós i altres indrets del poble, i alhora, la presentació de l'obra completa del desaparegut Dr. Manuel Iglesias Costa, *Arte Religioso del Altoaragón Oriental: Arquitectura Románica. S. X-XI, XII y XIII*,

revisada per José Luis Acín i Enrique Calvera.

Marcelino Iglesias, President de la DGA, anava acompanyat del Conseller d'Obres Públiques, Javier Velasco, i del President de la Diputació d'Osca, Miquel Gracia. Als actes també hi van assistir les autoritats eclesiàstiques, el Bisbe de la Diòcesi de Barbastro-Montsó, el rector del poble, així com l'Alcalde del Pont de Montanyana, i d'altres persones.

El mateix President ens respon el motiu de la visita: «presentació, a la bella església de Sant Joan, ja restaurada, de la segona part de la rehabilitació del conjunt de Montanyana i la presentació dels quatre volums de l'obra *Arte Religioso del Altoaragón Oriental: Arquitectura Románica*, reedició a càrrec de la DGA i de PRAMES, empresa pública que es dedica a recuperar temes relacionats amb el patrimoni, l'art, la música, i la cultura cultura en general».

El viatge és aprofitat per anar també al Centre d'Interpretació de la Ribagorça d'Areny, veure les obres del futur Museu dels Dinosauris, que es preveu acabar-lo al 2006, i pujar fins les restes de l'antic Castell d'Areny. A l'acabar la tarda visiten el Monestir d'Alaó a Sopeira, una altra de les mostres romàniques més antigues de la comarca. El cap de

setmana donarà encara per visitar Aneto i Bonansa.

Li demanem al President per la situació de l'autovia a l'actual N-230, i ens diu:

«Volem que arribi que l'autovia arribi fins Sobrecastell i Cornudella, i a partir d'allí, que hi hagi una carretera de tres carrils. Primer de tot cal que hi hagi una bona connexió entre Benavarri i Barbastre. Segurament aquest pla s'aprovaria al 2005 i el termini finalitzaria al 2015».

No deixem passar l'ocasió per preguntar a Marcelino Iglesias per la legalització de la llengua catalana a l'Aragó: «Tenim el compromís de fer la Llei de Llengües. L'informe de la Comissió Jurídica Assessora diu que l'actual Estatut no permet la cooficialitat. Tinc confiança en què puguem tenir una Llei de Llengües per aconseguir tenir representada legalment la pluralitat lingüística d'Aragó».

Activitats d'hivern a Sopeira

■ G.F.

En els pobles xics, com Sopeira, amb uns seixanta o seixanta-cinc habitants la major part del any, és una sort poder gaudir d'activitats destinades a la gent que hi viu permanentment.

Com a altres indrets similars, al nostre poble, les grans receptores i dinamitzadores de les activitats són les dones –segurament perquè n'hi ha més–. El cas és que setmanalment hi ha dues activitats que tenen continuïtat durant els mesos d'hivern i primavera, promogudes per la Comarca de la Ribagorça, una organitzada per l'Educació d'Adults, a la que hi assisteixen un grup

de dones amb ganes de mantenir la memòria i l'activitat mental en bon estat, i l'altra organitzada per la secció d'Esports, que segueix fent que l'activitat física sigui un bon incentiu per practicar durant dos dies a la setmana.

Aquestes activitats es duen a terme a Casa el Can, lloc que fa uns anys va habilitar l'Ajuntament com a lloc de reunió, d'activitats tant lúdiques com culturals. També allí hi ha dos ordinadors connectats a «Internet Rural», que faciliten l'arribada de les noves tecnologies als punts més amagats de la nostra geografia.

El col·lectiu de dones de Sopeira ja fa uns anys que celebra Santa Àgueda, amb força èxit. El dissabte cinc de febrer, després de la missa en honor a la patrona, assistiren al sopar unes cinquanta dones –algunes vingudes de fora per a l'esdeveniment–. El sopar no només és una activitat d'organització i coordinació prèvies pel grup de dones del poble, sinó que compta amb la col·laboració de la gent que hi assisteix i d'alguns comerços o institucions que fan donacions perquè al final del sopar hi hagi rifes i alegria, a part del regalet segur per a totes les assistents: una flor que dura

tot l'any.

A més a més, aquest any el ball d'aquesta nit va oïncidir amb el Carnestoltes o Carnaval, on un acordionista va animar la gent a ballar i les disfresses van donar-hi el toc de misteri i rialles. Tot plegat per divertir i divertir-se, i rebre alguns regals de rifes, com una esplèndida cistella o sopars a restaurants propers.

No sempre és fàcil organitzar activitats que tinguin bons resultats, però si de veritat els tenen és per la participació i bona voluntat i il·lusió de la gent que les organitzen, i hi col·laboren i hi assisteixen.

Visita d'un grup de mestres de català a l'Alguer

A la ciutat en obres

■ Màrio Sasot

Vista al Mediterrani des del cap de Caça

Aprofitant l'avinentsa d'uns dies de festa que hi havia al calendari escolar de la província d'Osca i com una manera de celebrar els vint anys d'ensenyament del català a la Franja, un grup de professors relacionats amb aquesta matèria, alguns amb les seues famílies, 16 persones en total, van decidir viatjar, entre el 16 i 19 de febrer, a l'altra punta del mapa on es parla català, a l'Alguer, a l'illa italiana de Sardenya.

El primer que impressiona al visitant d'aquesta ciutat costera és la claredat i la llum que es pot apreciar als seus carrers a les seues aigües del golf, del port, etc, encara que el temps estiga nuvolat o fred.

Una altra impressió és que tota la ciutat està en obres. Pels carrers del magnífic casc antic, des de l'església de Sant Francesc fins a la catedral, passant per moltes cases particulars, els taulers, la sorra, la pols, les parets en runes o a mig pintar, fan una olor inequívoca a barri a mig construir.

També pareix en estat de construcció (o de reconstrucció) l'idioma català. A la gent dels

carrers tan sols se'ls sent parlar italià. Però als hotels, els comerços o els carrers del centre, especialment a la gent gran o de mitjana edat, si t'hi adreces, molts d'ells et parlen en alguerès, un català bàsicament oriental, molt semblant al mallorquí, però amb trets occidentals ribagorçans com els imperfets verbals acabats en -iva, etc.

Lucca Escala, coordinador del Centre de Renovació Pedagògica «Maria Montessori» de l'Alguer, ens contà que «la gent de l'Alguer s'ha anant retirant a viure a la perifèria, per això no se sent gaire bé gens parlar català pel centre de la ciutat».

Lucca també ens conta que el seu centre didàctic, amb la col·laboració de l'Òmnium Cultural, organitza classes de català a 90 aules de les escoles d'infantil, primària i ensenyament mitjà de la ciutat de l'Alguer. El 65% dels alumnes alguerencs d'entre 3 i 13 anys reben aquesta classe setmanal de català, o de gramàtica algueresa, com alguns li diuen.

«Això és possible perquè hi

ha mestres que cedeixen una hora de la seua matèria per al català. L'assignatura la poden donar aquests mateixos mestres, si n'estan capacitats, o professors externs al centre formats al si de la nostra entitat» –explica Scala.

En aquests moments hi ha 10 professors externs i 12 interns fent català als centres escolars de l'Alguer.

La visita al centre de professors de l'Alguer, situat en un pis al «rovell de l'ou» del casc antic de l'Alguer, a la via Carlo Alberto, va ser molt càlida i amable per part de l'amfitrió, i molt profitosa per ambdues parts: intercanvis d'experiències pedagògiques, de llibres i d'altres materials didàctics i promeses d'intercanvis entre alumnes, d'escriptors i artistes

d'una i altra banda del Mediterrani, etc.

Però tot no va consistir en reunions de treball, serioses i protocolàries. Els baixcincuenques que visitaren l'Alguer gaudiren de recorreguts pel casc històric i les redolades del port marítim, i de la riquíssima –en tots els sentits– gastronomia de la zona, fonamentalment basada en la mescla de pasta amb peix o marisc, i una variada gamma de formatges. També visitaren la capital d'aquesta part de l'illa, Sàsser on hi ha un preciós edifici d'estil gòtic català del segle XIV, i vorejaren les belles costes properes a la ciutat de Bosa i el magnífic far del cap de Caça.

Una visita, en definitiva, agradable i profitosa, difícil d'oblidar.

Passejant pel casc antic de Bosa

CARME MESSEGUER

CARME MESSEGUER

La declaració de l'Institut d'Estudis Catalans sobre l'ús social del català, a debat

■ Marta Canales – ACPV Casals Jaume I Fraga

MARTA CANALES

Francesc Ricart i Ramon Sistac durant el debat sobre l'ús social del català al Casal Jaume I de Fraga

El passat 29 de gener, al Casal Jaume I de Fraga, va tindre lloc un acte per a analitzar i debatre la declaració que el passat octubre va fer pública l'Institut d'Estudis Catalans, sobre l'ús social de la llengua catalana.

Aquest acte va tenir la presència del filòleg i president de la delegació a Lleida de l'IEC, el doctor Ramon Sistac. En Sistac va parlar de l'evolució d'aquesta iniciativa, molt lenta i amb llargs procediments d'esmenes, i amb una situació políticocial diferent des de la seua gènesi fins a la seua fi. L'objectiu d'aquest document era fer un crit d'alerta sobre la situació del català, sense pretendre incidir en el marc polític o de govern del Principat.

Un dels objectius estatutaris de l'IEC és vetllar per la normalització de la llengua catalana arreu del seu àmbit lingüístic, per tant, aquesta declaració és una actuació d'ofici d'aquesta entitat.

Dintre de l'IEC, la seua Secció Filològica, de la qual en Sistac és tresorer, té la funció

acadèmica de la llengua catalana des de la vessant normativa i científica, però la normalització del català és facultativa de l'IEC en general. Això té un inconvenient: la Secció Filològica és la més pancatalana, tenint en compte que és la que recull especialistes d'arreu dels territoris catalanoparlants, a diferència de la resta de l'IEC, que té membres majoritàriament barcelonins. És evident que aquesta situació es reflexa en els documents de l'IEC i en els propis de la seua Secció Filològica.

En relació al to general del document debatut, en Sistac li retreu el seu caire apocalíptic, encara que reconeix que l'anàlisi és realista i adient a la situació actual de la llengua. El perill que pateix la nostra llengua té un adjectiu clar: paradoxal. D'un cantó, és la llengua de l'administració del Principat, d'Andorra, està avançant bastant al País Valencià, i és la llengua vehicular en l'ensenyament català. Però tot això té una altra cara, la normalització no s'ha aconseguit plena i suficientment; el percentatge

de gent catalanoparlant no és prou alt i, conseqüentment, l'ús social disminueix de manera considerable. En concret, sobre aquest punt, cal dir que la declaració recull literalment l'existència de dos sectors, el socioeconòmic i el judicial, que ignoren el català, prescindint-ne a nivell genèric.

La declaració cita explícitament la Franja, denunciant que encara avui no s'ha assolit l'oficialitat de la llengua en aquesta part del territori, igualment que al Carxe i a la Catalunya Nord.

Un punt important al debat va ser l'evolució social del català: als anys 60 el català tenia implícita una progressió social, produint una catalanització dels diferents sectors. Avui, amb un país on el percentatge de catalanoparlants disminueix, aquest fenomen queda relegat a sectors petits o més concrets, deixant de ser un fet generalitzat.

Una solució que planteja l'IEC és de doble via. El recolzament institucional amb polítiques de protecció, foment i normalització del català és

fonamental, però la via individual també és bàsica: la implicació personal s'ha d'entendre com un gest cívic, tolerant i de salvaguarda del nostre patrimoni i les nostres arrels.

Les diferents comunitats universitàries tenen un paper destacat per a afavorir la llengua. En Sistac va posar sobre la taula quina és la realitat universitària: la majoria de les tesis doctorals són en castellà, però és que se'n presenten més en anglès que en català. Aquest descrèdit que pateix el català en una comunitat tan destacada com aquesta, és el reflex d'uns prejudicis i d'un intent d'anul·lar la catalanitat en les universitats del nostre territori.

Concloent el debat, i lligant-ho amb el proper referèndum del tractat europeu, queda clara la necessitat d'un organisme europeu per i del català, on hi hagi recollits tots els territoris de parla catalana, segons la seua condició de llengua supraestatal, condició que fa que la seua normalització, respecte i foment no pot estar sotmès a la tendència política del govern estatal de torn.

GALERIA DE PERSONATGES

Víctor Bonet Torres, dissenyador gràfic

«Hi han molts camps per explorar, però de moment, voldria anar introduint-me en cada un d'ells»

■ D. Costa

Va resultar ser una sorpresa, agradable certament, la visió d'un curt d'animació publicitari aquest setembre passat durant l'Escola d'Estiu, dedicada al tema del Cinema i l'Escola. I també va resultar certament agradable conèixer el seu autor, Víctor Bonet Orries, 25 anys, fragatí, fill de mare i avi catalans. Víctor, en acabar el Batxillerat a l'IES Bajo Cinca, se'n va anar a Lleida a estudiar, a l'Escola Municipal de Belles Arts, Gràfica Publicitària, durant tres anys, acompanyant els estudis amb cursets de Modelatge en 3D i animació. El 2002 Mercoequip li va premiar el cartell. Tot i que

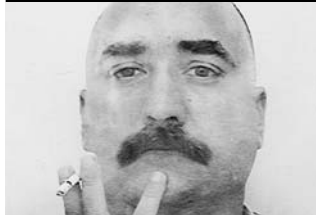
manifesta que li agrada tot el que envolta el món de la publicitat i de l'animació –curtmetratges, TV, cine, cine d'animació, fotografia, fotomuntatges...– opina que suposa un gran sacrifici intentar abastar tot aquest camp i que és molt difícil poder dedicar-se a tot. El disseny gràfic, passió que desenvolupa des de la mateixa Fraga, és per a ell la línia d'unió de tots aquests projectes.

Recentment, dos curtmetratges d'animació han suposat una bona espenta per a la seua carrera: Va rebre una nominació al millor curt d'animació, que va presentar pel seu comp-

te al concurs Notodo-filmfest.com i Notodo.com. Canal +. De rebot, el seu curt ha estat projectat a Holanda i Nova York. També li ha encarregat un treball la marca sueca de vodka Absolut, treball que ha dut a terme conjuntament amb Vampirella. «Hi ha molts camps per explorar i tots m'agraden», s'expressa Víctor alhora que intenta obrir-se pas en aquesta selva que és el món de la publicitat.

CRÒNIQUES TAGARINES

Se non è vero, è ben trovato

■ Esteve Betrià

En anteriors cròniques he intentat ocupar-me, sempre sense aprofundir gaire, d'algunes de les disputes que durant el segle XX enfrontaren els escriptors i els artistes modernistes amb els intel·lectuals noucentistes; o viceversa. Unes disputes que, d'alguna manera, han reemprem, això sí, amb molta menor virulència, en aquest inici de segle i de mil·lenni els neomodernistes, per dir-ho així, i els neonoucentistes catalans. I simplifico tèrmens i exposicions. Fins ara m'havia limitat a comentar, molt per sobre, un antic capítol lingüísticofilològic d'aquestes picabaralles protagonitzat per, una banda, mossèn Alcover i, per l'altra, per membres de l'Institut d'Estudis Catalans; i poca cosa més.

Ara voldria comentar, ni que siga breument, un litigi –si més no a mi m'ho sembla– arquitectònic d'abast municipal que des de fa algun temps em té inquiet; relativament inquiet, tot s'ha de dir. Em refereixo al fort, gairebé violent, contrast de concepció estètica que, al meu parer, representen les dues edificacions consagrades a la música més emblemàtiques –amb permís del Liceu– de la ciutat de Barcelona: el Palau de la Música Catalana i l'Auditori.

El Palau de la Música és una creació de l'arquitecte modernista Lluís Domènech i Muntaner. Obra inaugurada el 1908 –aviat farà cent anys– que s'ha acabat de remodelar i ampliat farà cosa d'un any. Des del primer moment, aquesta edificació fou

ferotgement menyspreada per diferents sectors de la societat barcelonina, sobretot pel grup més dinàmic dels intel·lectuals noucentistes que en aquell any començaven a dominar el panorama de la cultura catalana. Cal dir que també des del primer moment amplis sectors de la societat catalana han defensat amb gran entusiasme l'obra de Domènech i Muntaner. I l'obra té encara un gran predicament popular, més entre els turistes japonesos que no pas entre els barcelonins de carrer. Amb tot, s'ha de dir que no cal ésser un exaltat militant noucentista per adonar-se que sens dubte es tracta de l'edifici més poderós, tant interiorment com exteriorment, del modernisme arquitectònic. La comparança que en el seu moment se li va fer amb una bigarrada mona de Pasqua, trobo que és d'allò més encertat.

Com si es tractés de la resposta material a l'evident xarisme del Palau, s'ha bastit l'Auditori, edifici emblemàtic de la Barcelona postolímpica dissenyat per l'arquitecte contemporani Rafael Moneo. Inaugurat el 1999, aquesta edificació de modernitat rabiosa presenta una concepció i unes línies exteriors d'una simplicitat que gosaria qualificar de descurada i extrema, de sobrietat agressiva. Com si es tractés d'una revenja –d'una revenja pueril–, s'ha volgut crear un recinte consagrat a les audicions musicals que, des del punt de vista de concepció arquitectònica externa, fos l'antítesi de la que representa el Palau de la Música. I certament s'ha aconseguit, gràcies a una factura repulsiva i limitada que evoca al vianant ingenu l'arquitectura militar del segle XX.

En fi, a la capital del país tenim una xarona mona de Pasqua d'abans de la Gran Guerra i un monòton búnquer de després de la caiguda del mur de Berlín com a temples de la música. Consolem-nos pensant que ja som al segle XXI i cal esperar que aviat s'oblidaran les disputes del noucents.

Objecció lingüística

■ Carme Mesalles

Sabadell acollia, el passat febrer i sota els auspicis de la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (la CAL) i d'Òmnium Cultural, una conferència i un taller a propòsit de l'Espai Lingüístic Personal.

Si bé, segons Ferran Suay, creador del terme, l'espai lingüístic és per definició interpersonal, en un territori on conflueixen dues llengües (català i castellà, francès o italià) en una situació de desigualtat, l'espai lingüístic personal és ocupat sovint per la llengua amb més prestigi. Per això el Taller d'Espai Lingüístic Personal (TELP) pretén ajudar les persones catalanoparlants a desenvolupar estratègies que

permeten escollir lliurement la llengua de relació sense sotmetre's automàticament a la llengua de la persona interlocutora. Amb aquest objectiu, el TELP ensenya a identificar i diferenciar diferents situacions de conflicte lingüístic i a adoptar recursos per afrontar-les tot minimitzant-ne les conseqüències desagradables i garantint el benestar de les persones que fan servir el català com a llengua de relació. De fet, si es pretén augmentar l'ús social del català, cal que les persones catalanoparlants trien expressar-se en aquesta llengua fins i tot quan la persona interlocutora no ho faça.

No és casual que aquest taller haja sorgit del País Valencià, on

malgrat que la nostra llengua gaudeix de reconeixement oficial, el canvi automàtic d'idioma, per pretesa bona educació, davant d'una altra persona que s'expressa en castellà, fa resultar supèrflua la llengua autòctona. Han creat i dinamitzen el taller en Ferran Suay, doctor en Psicologia i professor de la Universitat de València, i la Gemma Sanginés, psicòloga clínica i de l'esport, ambdós membres de la Societat Valenciana de Psicologia, que ha apadrinat aquesta iniciativa.

El TELP ja ha viatjat a diversos punts del País Valencià i del Principat amb notable èxit, ja que ofereix a les persones que hi participen recursos per

Parc de Sabadell

mantenir la lleialtat lingüística que, apresos en poques hores, en poden generar de nous, i tot això sense renunciar al benestar personal. Si voleu tenir més informació sobre aquest taller podeu consultar la pàgina www.telp.lateneu.org.

De tota manera sempre quedarà gent que pense que «si ens podem entendre en castellà, què ens costa fer aquest petit pas?».

SOM D'EIXE MÓN

Coses que passen

■ Francesc Ricart

Per exemple la votació mal dita (no maleïda, que és una altra cosa) del referèndum per la Constitució europea. No digueu que no us havíem avisat; però, mira, dels resultats, també se'n pot fer una lectura positiva: posem-hi que és el primer camí que aquest elector devot (ho caceu?) és el primer camí que ha guanyat unes eleccions, bé, les he guanyat si em deixen sumar les abstencions, els blancs i els vots del NO. No és cap broma, sumeu-los i veureu com n'han d'estar, de preocupats, els del SÍ.

Per cert, us heu fixat com es lamenten els qui pateixen per l'espanyol a Europa (!): *La Comissió Europea ofereix per a la segona llengua d'Occident el mateix tracte que per a l'eslovè o el letó*, ho tradueixo d'*El País*. Ho diuen preocupats perquè l'espanyol té problemes per mantenir la «categoria» que tenia fins avui i que només mantindrien l'alemany, l'anglès i el francès. És curiós com allò de la igualtat de les llengües ara els pot arribar a coure, mentre que nosaltres sempre hem d'estar demanant almoïna. O fins i tot et poden clavar un carxot a les Corts espanyoles, com li ha passat al diputat Joan Tardà per haver-hi gosat usar el català més de quinze segons. Quines coses.

Com que ja hi estem posats, diguem que respecte al català també hi ha novetats: al País Valencià, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), fent un autèntic número de funambulisme, ha arribat a fer un dictamen en què diu que el valencià és la mateixa llengua que el català sense dir-ho: *Els diferents parlars de tots estos territoris constitueixen una llengua, és a dir, un mateix «sistema lingüís-*

tic». Els territoris són els de l'àmbit del català, nosaltres inclosos. Ho dic perquè, justament, a casa nostra on **no ha passat encara la cosa**, a veure si se'ls encendrà la llumeta i ens arriaran una llei que reconega vés a saber quin sistema lingüístic.

Coses que passaran i que, de fet, quan aquest paper haja eixit, ja hauran passat: l'aniversari del malson per a tanta gent que va suposar l'atemptat de l'11 de març a Madrid. També ens trobarem que haurà fet deu anys de la mort de l'Ovidi Montllor. Per si hi ha qui no se'n recorde o no sàpiga qui va ser, perquè les coses de la cultura dels nostres pobles de déu van com van, l'Ovidi va ser —com costa de fer servir el temps de passat— un cantant i un actor de luxe per al món cultural català, a qui no es va reconèixer les seues qualitats...

Més coses que passen: al Carmel, el barri de més anomenada dels últims mesos de Barcelona, també voldrien que ja fes molt temps del seu malson. Diu que són coses que passen, si no fos que... Si no fos que hi ha motius (humans) que expliquen la desgràcia.

Per aquí dalt —vaja, per la Catalunya principatina— està tothom molt capficat amb les reformes estatutàries i la demanda d'eixugar o rebaixar o reduir el dèficit fiscal entre aquesta part de l'Estat i l'Estat sencer perquè allò que passa —i això sí que passa, a fe de Déu— és que els del *nordeste español* aporten molt més que no reben fins a un punt que, diuen els entesos, que es pot arribar a secar la mamella... I, aleshores, a veure què passarà.

També passa el TGV de Lleida a Madrid i viceversa, amb destinació a la val d'Aran, que es veu que és una de les claus d'aquest invent, vull dir de prioritzar el tram de Lleida, tal com ja es va fer amb la inauguració de Madrid a Sevilla —que tenia un tuf considerable d'inauguració franquista de pantans. I en canvi no acaba de passar encara el TGV que ens connecte amb l'Europa més europea. Per cert, a nosaltres de petits, ens deien «Què passa per la via?» I a la resposta sabuda, hi seguia la cantarella: «calla, ruc, que ja ho sabia!»

El llibre en català, convidat a la fira de Frankfurt

■ Júlia Llambert

Corren veus que el llibre en català serà el convidat especial a la Fira de Frankfurt de l'octubre de l'any 2005, o a tot estirar del del 2006. Com és ben sabut la Fira del Llibre de Frankfurt, que se celebra sense interrupció anualment des del 1949, és la fira del llibre més gran del planeta, i ser-ne el convidat especial representa una gran publicitat per al llibre en català, en el nostre cas. No és pas que el llibre en català no haja estat present abans a la Fira de Frankfurt. Des que les circumstàncies ho permeten els nostres llibres han estat ben representats a l'stand dels Editors en Llengua Catalana i discretament a l'stand oficial d'Espanya, o també a d'altres stands oficials, com per exemple al de la Regió Autònoma de Sardenya, o d'editorials privades. En aquests stands s'hi han fet, a més, diversos actes per a atraure l'atenció del públic, recepcions sovint acompanyades de presentació d'autors i de llibres, conferències, distribució de fulletons informatius, etc. És el mateix que a la Fira del Llibre de Frankfurt fa el convidat especial, però amb una gran diferència quantitativa: aquest ocupa un saló sencer per a ell tot sol, i no només un stand, i en un moment o altre, hi passa pràcticament tot el públic que ve a la fira. A més el nombre de conferències, taules rodones amb autors, editors i bibliotecaris, presentacions d'autors i llibres, etc., és força elevat, mentre que en els stands no va més enllà d'un o dos actes per fira. És també un bon pretext per a presentar molts altres aspectes, a més del llibre i la literatura, del país convidat especial: arts plàsti-

ques, folclore, turisme, gastronomia etc., sovint també fora de la fira, per tot Frankfurt. El convidat especial a la Fira del Llibre es converteix al mateix temps en un convidat especial a la ciutat de Frankfurt. Els mitjans de comunicació se'n fan sempre un gran ressò, i el públic, evidentment.

Si tot això es fa sense reticències ni prejudicis, vol dir que en aquest saló del llibre en català com a convidat especial hauran de participar els editors i les institucions de tots els territoris on es parla català, i per tant també nosaltres els de l'Aragó. La nostra producció de llibre en català és evidentment modesta si la comparem amb la de les Balears, Catalunya o València, si bé supera de molt el centenar de títols actualment al mercat i compta amb uns quants autors d'anomenada. De les set editorials que publiquen en català al nostre país, sis són institucionals (DGA, Institut d'Estudis del Baix Cinca, Associació Cultural del Matarranya, Instituto de Estudios Turolenses, Instituto de Estudios Altaragoneses i Rolde d'Estudios Aragoneses) i una, Prames, es privada. Modest tot plegat, evidentment, però suficient per a muntar una secció aragonesa dins del saló del llibre en català com a convidat especial a la fira de Frankfurt. Una secció que es podria arrodonir amb la presentació de llibres i autors, i altres aspectes culturals aragonesos. És una ocasió que no ens hauríem de deixar perdre. Hi haurem de tornar a insistir. I sobretot vigilar perquè no torne a passar com a la Fira de Guadalajara, a Mèxic, a finals de l'any passat, on Catalunya era la convidada especial i on per decisió de la

Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya s'ha primat amplament la presència

del llibre produït en castellà a Catalunya sobre el llibre en català.

TEMPS DE FRANJA
Revista de les comarques catalanoparlants d'Aragó

SUBSCRIU-T'HI
974 47 19 93 / 93 805 02 70

2a

fira
del llibre
i l'autor
ebrencs

u
q
a
s

t^e
b

a
m

Móra d'Ebre
10 i 11 de juny
de 2005

www.llibresebrenca.org